

ELÇİN SÜLEYMANOV
Milli Aviasiya Akademisi
Merdekan, Bakü, Azərbaycan
elchin.suleymanov@naa.edu.az

8. SINIF ‘ORTAK TÜRK TARİHİ’ KİTAP KONULARININ İNCELENMESİ-I

ÖZET (XÜLASƏ)

Öz: Bu çalışmada Türk dili konuşan ülkeler için hazırlanmış olan 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders kitabının hazırlanması sürecinde eski SSCB’nin sömürge siyasetinin etkisine maruz kalmış ülkelerin ortaokullarında; anlatılan tarih konularının içeriklerinin çelişkili olması ve bu çelişkilerin önlenmeye çalışılması sebebiyle kitabın hazırlık aşamasının uzun sürdüğü literatür değerlendirmelerinden ortaya çıkmaktadır. 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders kitabının hazırlanma sürecinde dil, alfabe ve literatür farkları da göz önünde bulundurulduğunda, bu dersi alan sınıflara yönelik yapılacak olan deneysel ve yarı deneysel modelli çalışmaların güvenilirliğinin sağlanabilmesi için; deney gruplarına yönelik çelişki içermeyen ortak bir kitabın (*doküman*) esas alınarak çalışmaların yürütülmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda 8. sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders konularına yakın olabilecek ve ortak doküman konumunda çare olarak Yeni Türkiye Strateji Araştırma Merkezi tarafından hazırlanmış olan VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabının kullanılması durumunun incelenmesi amaç olarak hedeflenmiştir. Nitel araştırma yöntemi, karşılaştırma tekniğiyle beraber kullanılarak 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders konuları ve VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitap konuları ciltlere göre karşılaştırılmış, benzerlik oranı tespit edilmiş ve benzer konular listelenmiştir. Çalışma sonucunda 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ dersini alan sınıflara yönelik yapılacak deneysel ve yarı deneysel modelli çalışmaların deney gruplarında VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabındaki konuların birinci el doküman olarak kullanılması lehinde yüzde seksen benzerlik tespit edilmiştir. Ayrıca Türk dili konuşan ülkelerde 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ dersini alan sınıflara yönelik yapılacak ortak deneysel ve yarı deneysel modelli çalışmaların deney gruplarında VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabındaki konuların çelişkisiz, ortak, birinci el doküman olarak da kullanılabilceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: VI Ciltlik Ortak Türk Tarihi, 8. sınıf Ortak Türk Tarihi, nitel karşılaştırma yöntemi, konular, benzerlik

Elchin Suleymanov

8TH GRADE 'COMMON TURKISH HISTORY BOOK ANALYSIS OF TOPICS-I

Abstract

In this study, during the preparation of the 8th Grade 'Common Turkish History' textbook prepared for Turkish speaking countries, in secondary schools of countries that were exposed to the colonial policy of the former USSR; It emerges from the literature reviews that the preparation phase of the book took a long time because the contents of the history topics described are contradictory and these contradictions are tried to be prevented. Considering the language, alphabet and literature differences in the preparation process of the 8th grade 'Common Turkish History' textbook, in order to ensure the reliability of the experimental and quasi-experimental model studies to be conducted for the classes taking this course; It turns out that studies should be carried out on the basis of a common book (*document*) that does not contain contradictions for the experimental groups. In this context, the aim of this study is to examine the use of the VI-Volumes 'Common Turkish History' book prepared by the New Turkey Strategy Research Center as a common document, which can be close to the 8th grade 'Common Turkish History' course/textbook topics. Using the qualitative research method together with the comparison technique, the 8th grade 'Common Turkish History' course topics and the 'VI Volume Common Turkish History' book topics were compared according to the volumes, the similarity rate was determined and similar topics were listed. As a result of the study, eighty percent similarity was found in favour of using the subjects in the VI-Volumes 'Common Turkish History' book topics as a first hand document in the experimental groups of the experimental and quasi-experimental model studies to be carried out for the 8th grade 'Common Turkish History' course. For doing a research, for both using Turkish speaking countries; It has been concluded that the subjects in the VI-Volume 'Common Turkish History' book can also be used as a non-contradictory, common, first-hand document in the experimental groups of joint experimental and quasi-experimental model studies to be carried out for the classes taking the 8th grade 'Common Turkish History' course.

Keywords: *Volume VI Common Turkish History, 8th Grade Common Turkish History, qualitative comparison method, topics, similarity.*

Эльчин Сулейманов

**АНАЛИЗ УЧЕБНИКА "ОБЩАЯ ИСТОРИЯ ТУРЦИИ"
ДЛЯ 8-ГО КЛАССА
ПО ТЕМАМ-I
РЕЗЮМЕ**

В этом исследовании, проведенном во время подготовки учебника "Общая история Турции" для 8-го класса, предназначенного для тюркоязычных стран, в средних школах стран, которые подвергались колониальной политике бывшего СССР; Из обзоров литературы следует, что этап подготовки книги занял много времени, поскольку содержание многие из описанных исторических тем противоречивы, и эти противоречия стараются предотвратить. Учитывая различия в языке, алфавите и литературе в процессе подготовки учебника "Общая история Турции" для 8-го класса, чтобы обеспечить надежность экспериментальных и квазиэкспериментальных модельных исследований, которые будут проводиться в классах, изучающих этот курс, получается, что исследования должны проводиться на основе из общей книги (документа), не содержащей противоречий для экспериментальных групп. В этом контексте целью данного исследования является изучение использования шеститомника "Общая турецкая история", подготовленного Исследовательским центром "Новая стратегия Турции", в качестве общего документа, который может быть близок к темам курса/учебника "Общая турецкая история" для 8-го класса. Используя метод качественного исследования в сочетании с методом сравнения, темы курса "Общая история Турции" для 8-го класса и темы учебника "Общая история Турции в VI томе" были сопоставлены в соответствии с объемами, была определена степень сходства и перечислены похожие темы. В результате исследования было установлено восьмидесятипроцентное сходство в пользу использования тем из VI-томного учебника "Общая история Турции" в качестве документа из первых рук в экспериментальных группах экспериментальных и квазиэкспериментальных модельных исследований, которые будут проводиться в 8-м классе по теме "Общая история Турции". - конечно. Для проведения исследования, как с использованием тюркоязычных стран, так и с использованием; Был сделан вывод, что темы из VI-томного учебника "Общая турецкая история" также могут быть использованы в качестве непротиворечивого, общего документа из первых рук в экспериментальных группах совместных экспериментальных и квазиэкспериментальных модельных исследований, которые будут проводиться в 8-м классе. 'Общий курс турецкой истории.

Ключевые слова: VI том общей истории Турции, общая история Турции в 8 классе, метод качественного сравнения, темы, сходство.

Giriş

Kızıl (2018), tarix eğitiminin 19. yüzyıldan günümüze kadar kimlik inşasında önemli rol oynadığını, bilimsel paradigmlarla paralel şekilde değiştiğini belirtmiştir. Türk Dünyası'nda ulus devlet kavramının devletlerin tarihinde ortaya çıkması beraberinde, pozitivist bilim paradigma olan bilginin gerçekliği yönünde ciddi adımlar atılmasına neden olmuştur. Bu yaklaşım aynı zamanda fen bilimleri için geçerli olsa da, artık bahsi geçen yüzyıldan itibaren Tarih Eğitimi disiplinlerine de yansımıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından, başlayaraksa pozitivist paradigma yavaş-yavaş etkisini kaybetmeye başlamıştır. 21.yüzyıldan itibaren düşünüle bilen bir paradigma sayesinde Tarih Eğitimi disiplinlerinin geliştirme çabalarının başladığı çağ olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde artık Avrupa Birliği, Avrupalılık bilinci çabası içerisinde tarih eğitiminde yeni altyapı şekillendirmeleriyle Avrupa'da ortak tarih eğitimi kitaplarının hazırlanması çabasında bulunmuştur. Özkul (2015)'e göre ortak Türk Kimliği ve Kültürünü belirlemesi faktörü olarak ortak kültür, edebiyat ve tarih kaynakları hazırlanmalıdır (s.166).

Kızıl(2014)'e göre, tarihin farklı çağlarında ulus devletlerin meydana gelmesi beraberinde Türk Dünyası tarih eğitimi derslerinde ülkelerinin millî kimlik oluşturma çareleriyle sonuçlanmıştır. Fakat, Türk dili konuşan ülkelerin bu çabası gerek Çarlık Rusyası, gerekse de Soyyetler Birliği'nin işgaliyle, bu devletlerin tarihleri unutturulmaya çalışılmıştır. Bahsi geçen yönetimlerin gelişiyile, Türklerin tarihi kendi ülkelerinde 'Türklüğe yabancılaştırma' misyonuyla unutturulmuş, asimile edilmeye çalışılmıştır (s.57). Ayrıca, 1990'lı yıllarda bu ülkelerin bağımsızlığına giden yol izlenirse de, yeni yaranmakta olan bu ülkelerde tarih eğitiminde paradigma kaymasının oluşu, pozitivist paradigmanın hakim bulunması ortak türk tarihi kimliğininin oluşturulamamasıyla sonuçlanmıştır.

Bahsi geçen süreç, 2009 yılına kadar devam etmiş, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi-Keneşi) bütünleşme, ortak türk kimliğinin oluşumu adımıyla sonuçlanmaya başlanılmıştır. Fakat, Türk devletleri arasında bazı tarih konularının tartışma konularının ortaya çıkması, tarihi konuların nasıl anlatılması gerektiği, konusunda da atılmış adımların sonuçsuz kalmasına neden olmuştur (Kızıl, 2014:58). Kızıl (2018) göre oluşturulacak 'Ortak Türk Tarihi' kitabının *'içeriğini ve öğretimini, amaca uygunbilimsel paradigmlar ışığında geliştirmek üzere çalışmak her Türk eğitimcisi için millî bir görev'* olduğunu belirtilmiştir. (Millî Devlet: 2018).

Genel Türk Devletleri tarihinde asimileye maruz kalmamış Türkiye Cumhuriyeti tarihine bakıldıktaysa, Türk eğitim sisteminde Türk Tarihi kitabının hazırlanmasında ilk adımların 1930 yıllarında Mustafa Kemal Atatürk'ün teşvikiyle başlanıldığı görülmektedir. Atatürk Dönemi'nde 1931 ila 1939 yılları arasında toplamda dört ciltlik ders kitabı halinde Türk Tarihi basılmış, bir dizin eğitim disiplinlerini kendinde birleştirmekle beraber ülkelerin eski uygarlıklarını ortaya çıkarmakla, genel türk tarihi konularını içermiştir (Mövsümlü ve Kasımlı, 2011: 35). Mövsümlü

ve Kasımlı (2011)'e göre günümüzde tüm Türkdilli ülkelerde ders şeklinde eğitilecek 'Ortak Alfabe' ve 'Ortak Tarih' bağlamında 'Ortak Turan Elleri Tarihi' kitabı hazırlanması gerekmektedir (Mövsümlü ve Kasımlı, 2011:37). Çağdaş Kazak filozofu Nisanbayev'se Ortak Türk değerleri içerisinde destanların da önemli rolü olduğunu, bu bağlamda Dede Korkut Destan'ının öneminden bahsetmiştir (Nisanbayev, 2002: 9., akt., Özkul, 2015: 176).

Türk Keneşi tarafından 2014 yılında yapılan toplantı Türk Devletleri tarafından orta okullarda okutulan 'Ortak Türk Tarihi' kitabının Uluslararası Türk Akademisi tarafından yapılması yönünde karar almıştır. Bu bağlamda Uluslararası Türk Akademisi'ne uluslararası statü de verilmiştir. 2017. yılda U.T.A bahsi geçen ders kitabını hazırlamıştır (Turgunov,2020: 01). Türk Keneşi tarafından 2019 yılında Bişkek'te yapılmış 5. Eğitim Bakanları Toplantısında; XV. yüzyıla kadar dönemi kapsayan, bahsi geçen ders kitabının 2020. yılından itibaren Türk Devletlerinde okutulmaya başlatılmasının öneminden bahsetmişlerdir (Türk Keneşi: 2020). Bugünse 150 Azerbaycan okulunda 8.Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' kitabı okutulmaktadır (Turgunov, 2020: 01).

Türklerin 'Ortak Türk Tarihi' ortaokul derslerinden önce, Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi (YTSAM) tarafından tarihsel kanıta dayalı türklerin ortak tarihine yönelik maziye ortaya çıkarmak olarak hedeflenilmiş, 3240 sayfalık 6 Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabı da yazılmıştır. Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi (YTSAM), Türk Keneşi'ne kitaptaki konular ve kronoloji açısından da hazırlanmakta olan 8.Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabı konularına da katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. 6 Ciltlik bahsi geçen kitap serisinde türklerin ortak tarihine yönelik XV. yüzyıla kadar kayda değer bilgilere de yer verildiği belirtilmiştir (Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi: 2020).

Bu çalışma yukarıdaki gösterilen literatür değerlendirmelerinden de anlaşılacağı gibi kitabın yeni olması nedeniyle yapılacak ilk çalışma olmasıyla tarih eğitimi bilimlerine, akademik camiaya katkı sağlaması bağlamında dikkat çekmektedir. Ayrıca, yukarıda görüldüğü gibi, tarihsel çelişkini önleme bağlamında, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabının hazırlanması sürecinin yıllarla devam ettiği anlaşılmaktadır. Gelecekte bu ders kitabının doküman, birinci el kaynaklar bânında dersin öğretilmesi veya akademik çalışmalar yapılması için '6 Ciltlik Ortak Türk Tarihi' kitabından doküman veya birinci el kaynak olarak ve 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabından yararlanmakla, yapılandırmacı yaklaşımlı çalışmalara, öğrenmeye, öğretme metodolijisine yön vermesi bağlamında da önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma amacı doğrultusunda VI Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan konuların 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer alan konularla benzerlik ve farklılaşmanın olup olmamasını ortaya çıkarmak olarak hedeflenmiştir.

Alt Amaçlar

1. I.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
2. II.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
3. III.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
4. IV.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
5. V.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
6. VI.Cilt ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konular 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabıyla karşılaştırmada konular benziyor mu?
7. VI.Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konuların genel toplamı 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ kitabında yer alan konularla karşılaştırmada ciddi bir farklılık oranı var mı?

Yöntem

Çalışma Modeli

Bu çalışmada amacı doğrultusunda, Nitel Araştırma Yönteminde kullanılan Karşılaştırma Yöntemi tercih edilerek analiz edilmiş ve betimsel şekilde yorumlanılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2008)’e göre “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma”dır.(Yıldırım ve Şimşek, 2008:39, akt.,Karataş,2015:63).

Ayrıca, nesnel olarak kullanılan, bahsi geçen bu çalışma, “disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır” (Altunışık ve Diğerleri, 2010: 302, akt., Karataş,2015:63).

Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Azerbaycan Dilinde 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders kitabında yer alan konularla, VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitap seti konuları, kullanılmış bazı metinleridir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler Azerbaycan Dilinde 8. Sınıf ‘Ortak Türk Tarihi’ ders kitabında yer alan konular ve VI Ciltlik ‘Ortak Türk Tarihi’ kitap dökümanlarında yer alan konular, metinlerde geçen bazı konuların toplanılarak tablolarla yerleştirilmesiyle karşılaştırılmasından ibarettir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler niteliksel karşılaştırılmalı şekilde tablolarda yerleştirilerek, benzer konuların aynı alfabe harfleriyle işaretlenerek, farklılıklarınsa (-) konulmakla, sayı ve oranlarla analiz edilerek somut farklılaşma ve benzerlik oranının elde edilmesi ve yorumlanmasıyla analiz edilmiştir.

Sınırlılık

Çalışma amacı doğrultusunda 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ve VI Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitaplarına yönelik kapsamakla sınırlıdır.

Bulgular

Tablo 1

1. Alt Amaca Yönelik Bulgular

8. Sınıf Ortak Türk Tarihi Ders Kitap Konuları	Benzerlik (f)	I.Cilt Ortak Türk Tarihi Kitap Konuları	Benzerlik (f)
1. Türk xalqlarının dünya tarixində yeri	A	1. Türklüğün Oluşumu ve Anayurdu	A
2. Türk dilləri	-	2. İskitler / Sakalar	B
3. «Türk» adının mənası	-	3. Sarmatlar	-
4. Türk xalqlarının yayıldığı ərazilər	-	4. Asya Hunları	C
5. Türk xalqlarının ilk ulu vətəni	-	5. Çin'de Hun Devletleri (IV- V. Yüzyıl)	D
6. Türk xalqlarının köçmə (miqrasiya) səbəbləri və nəticələri	-	6. Xianbeilər, Wuhuanlar, Tabqaçlar, Juan-Juanlar	F
7. Mərkəzi Asiyanın ən qədim mədəniyyətləri	-	7. Doğudaki Eski Akrabalarımız: Unguzlar, Korelilər Moğollar Akhunlar	G
8. Prototurk tayfaları	-	8. Avarlar	-
9. Sakların sosial, iqtisadi və mədəni həyatı	B	-	-
1. Asiya Hun imperiyası	C	-	-
2. Kanqay dövləti	-	-	-
3. Kuşan imperiyası	-	-	-
4. Avropa Hun imperiyası	D (f=2)	-	-

5. Cənub-Qərbi Hun dövləti	D	-	-
6. Ağ Hun (Eftallılar) dövləti	G	-	-
7. Juan-Juan xaqanlığı	F	-	-
8. Hun imperiyası və sonrakı türk dövlətlərində iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Goytürk xaqanlığı	-	-	-
2. Avar xaqanlığı	-	-	-
3. Xəzər xaqanlığı	-	-	-
4. Turkeş xaqanlığı	-	-	-
5. Uyğur xaqanlığı	-	-	-
6. Koco Uyğur dövləti	-	-	-
7. Qırğız xaqanlığı	-	-	-
8. Kimak və Qıpcaq dövlətləri	-	-	-
9. Qədim türk xaqanlıqları dövründə sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Mərkəzi Asiyada ərəb hakimiyyəti	-	-	-
2. Qarluq yabquluğu	-	-	-
3. Oğuz yabquluğu	-	-	-
4. Qaraxanlı xaqanlığı	-	-	-
5. Sacilər dövləti	-	-	-
6. Volqa Bulqar dövləti	-	-	-
7. Qəznəvilər dövləti	-	-	-
8. Boyuk Səlcuqlu dövləti	-	-	-
9. Eldənizlər dövləti	-	-	-
10. Xarəzmşahlar dövləti	-	-	-
11. İlk türk-müsəlman dövlətlərində sosial iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Monqol imperiyası	-	-	-
2. Qızıl Ordu dövləti	-	-	-
3. Cağatay xanlığı	-	-	-
4. Moğolustan (Şərqi Cağatay) xanlığı	-	-	-
5. Elxanilər (Hülakülər)	-	-	-

dövləti			
6. Xubilay xanlığı	-	-	-
7. Türk-Monqol dövlətlərində sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1.Hindistan Türk-Məmluk sulalələri	-	-	-
2. Misir Türk-Məmluk dövləti	-	-	-
3. Osmanlı imperiyası	-	-	-
4. Teymurilər dövləti	-	-	-
5. Qaraqoyunlu dövləti	-	-	-
6. Ağqoyunlu dövləti	-	-	-
Toplam: 52 %: 100	7 13.5	8 100	6 75

Not: f = konu sayısı

Tablo 1'e baxıldıqda, Azərbaycan Cumhuriyeti'de ve digər Türk Devletleri için seçmeli olarak hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer alan konular altı ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' Kitabının I. Cildinde yer alan konularının karşılaştırılması görünmektedir. Tablo 1'in sol sütununda yer alan konulara baxıldıqda, Azərbaycan Cumhuriyeti'de ve digər Türk Devletleri için seçmeli ders kitabı olarak hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi'de genel toplamda 52 konu yer aldığı görülmektedir (f=52, %100). Ayrıca Tablo 1'in sağ sütununda 6

Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabının I. Cilt Konuları yer almış, genel toplamda konu sayısı 8'dir (f=8, %100). 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabı konuları I. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' Kitabıyla karşılaştırılarak benzerlik oranında %75 artış görülmüştür. 52 konudan oluşan 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders konularının 7'i (%13.5) I. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabıyla benzerdir, buda 8 konudan oluşan I. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' ders kitap konularının %75'ni (f=6) teşkil etmektedir. I. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' Kitabında yer alan konuların, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' konularıyla karşılaştırmada konuların benzerlik oranının, I.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabına göre %75 olduğu, I.Cilt Ortak Türk Tarihi Kitabında yer alan, 'Hun Devletleri' konusunun 8. Sınıf Ortak Türk Tarihi kitap konularında 'Cenub-Garbi Hun Devleti', 'Avrupa Hun İmpiriyası' adı altında 2 ayrı konu olarak yer aldığı da görünmektedir. Ayrıca, I.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan 'Sarmatlar' konusu 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer almamıştır. Sonuç itibarıyla, I.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan konular, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer alan konularla kıyaslanmış, konuların benzerlik oranı %75 iken, farklılık oranı %25 (f=2) olmuş, ciddi bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 2

2. Alt Amaca Yönelik Bulgular

8. Sınıf Ortak Türk Tarihi Ders Kitap Konuları	Benzerlik (f)	II.Cilt Ortak Türk Tarihi Kitap Konuları	Benzerlik (f)
1.Türk xalqlarının dünya tarixində yeri	-	1.Göktürklər	A
2. Türk dilləri	-	2.Türgişlər	B
3. «Türk» adının mənası	-	3.Uygurlar	C
4. Türk xalqlarının yayıldığı ərazilər	-	4.Kırgızlar	D
5. Türk xalqlarının ilk ulu vətəni	-	5.Kırgız Halkının Tarihsele Gelişimi	D(f=2)
6. Türk xalqlarının köçətmə (miqrasiya) səbəbləri və nəticələri	-	6.Sibirler	-
7. Mərkəzi Asiyanın ən qədim mədəniyyətləri	-	7.Bulgarlar ve Oğurlar	-
8. Prototurk tayfaları	-	8.Hazarlar	F
9. Sakların sosial, iqtisadi və mədəni həyatı	-	9.Macarlar	-
1. Asiya Hun imperiyası	-	10. Peçenekler	G
2. Kanquy dövləti	-	11.Kuman / Kıpçaklar	G (f=2)
3. Kuşan imperiyası	-	-	-
4. Avropa Hun imperiyası	-	-	-
5. Cənub-Qərbi Hun dövləti	-	-	-
6. Ağ Hun (Eftallılar) dövləti	-	-	-
7. Juan-Juan xaqanlığı	-	-	-
8. Hun imperiyası və sonrakı türk dövlətlərində iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Göytürk xaqanlığı	A	-	-
2. Avar xaqanlığı	-	-	-
3. Xəzər xaqanlığı	F	-	-
4. Türkeş xaqanlığı	B	-	-
5. Uyğur xaqanlığı	C	-	-
6. Koco Uyğur dövləti	-	-	-

	C(f=2)		
7. Qırğız xaqanlığı	D	-	-
8. Kimak və Qıpcaq dövlətləri	G	-	-
9. Qədim türk xaqanlıqları dövründə sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Mərkəzi Asiyada ərəb hakimiyyəti	-	-	-
2. Qarluq yabquluğu	-	-	-
3. Oğuz yabquluğu	-	-	-
4. Qaraxanlı xaqanlığı	-	-	-
5. Sacilər dövləti	-	-	-
6. Volqa Bulqar dövləti	-	-	-
7. Qəznəvilər dövləti	-	-	-
8. Böyük Səlcuqlu dövləti	-	-	-
9. Eldənizlər dövləti	-	-	-
10. Xarəzmşahlar dövləti	-	-	-
11. İlk türk-müsəlman dövlətlərində sosial iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Monqol imperiyası	-	-	-
2. Qızıl Ordu dövləti	-	-	-
3. Cağatay xanlığı	-	-	-
4. Moğolustan (Şərqi Cağatay) xanlığı	-	-	-
5. Elxanilər (Hülakülər) dövləti	-	-	-
6. Xubilay xanlığı	-	-	-
7. Türk-Monqol dövlətlərində sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Hindistan Türk-Məmluk sulalələri	-	-	-
2. Misir Türk-Məmluk dövləti	-	-	-
3. Osmanlı imperiyası	-	-	-
4. Teymurilər dövləti	-	-	-
5. Qaraqoyunlu dövləti	-	-	-
6. Ağqoyunlu dövləti	-	-	-
Toplam: 52	7	11	8

Not: f = konu sayısı

Tablo 2'ə baxıldıqda, Azərbaycan Cumhuriyeti'de və digər Türk Devletləri üçün seçməli ders olaraq hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer alan konular altı ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabının II. Cildində yer alan konularının qarşılaşdırılması görünməkdədir. Tablo 2'nin sol sütununda yer alan konulara baxıldıqda, Azərbaycan Cumhuriyeti'de və digər Türk Devletləri üçün seçməli ders kitabı olaraq hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi'de genel toplamda 52 konu yer aldığı görünməkdədir (f=52, %100). Ayrıca, Tablo 2'nin sağ sütununda 6 Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabının II. Cilt konuları yer almış, genel toplamda konu sayısı 11'dir (f=11, %100). 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabı konuları II. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabıyla qarşılaşdırılmış və benzerlik oranının %73 olduğu görünməkdədir. 52 konudan oluşan 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders konularının 7'i (%13.5) II. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabıyla benzerdir, buda 11 konudan oluşan II. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitab konularının %73'ü (f=8) təşkil etməkdədir. II.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan 'Kuman' və 'Kıpçaklar' adı altında iki ayrı konu şəklində verilməkdə, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında isə 'Kimak və Qıpçaq dövlətləri' adı altında tek konuda yer almaktadır. II.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan konular, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' ders kitabında yer alan konularla qarşılaşdırılmış, konuların benzerlik oranı %73(f=8) iken, fərqlilik oranı %27(f=3) olmuş, ciddi bir fərqlilik göstərməmişdir.

Tablo 3

3. Alt Amaca Yönelik Bulgular

8. Sınıf Ortak Türk Tarihi Ders Kitabı Konuları	Benzerlik (f)	III.Cilt Ortak Türk Tarihi Kitap Konuları	Benzerlik (f)
1.Türk xalqlarının dünya tarixində yeri	-	1.Türklerin İslam'a Geçişi	A
2. Türk dilləri	-	2.Karahanlılar	B
3. «Türk» adının mənası	-	3.Gaznelilər	C
4. Türk xalqlarının yayıldığı ərazilər	-	4.Selçuklular	D
5. Türk xalqlarının ilk ulu vətəni	-	5.Həzrətşahlar	E
6. Türk xalqlarının köçmə (miqrasiya) səbəbləri və nəticələri	-	6.Moğollar və Çingizli Həkimiyətinin Təsisi.	F
7. Mərkəzi Asiyanın ən qədim mədəniyyətləri	-	7.Cengiz Han'dan Sonra Moğollar: Dört Ulus'un Tarihi	G
8. Prototurk tayfaları	-	8.Timurlular.	H
9. Sakların sosial, iqtisadi və		9.Kazakistan'da Türklerin Tarihi.	

mədəni həyatı	-	-	-
1. Asiya Hun imperiyası	-	-	-
2. Kanquy dövləti	-	-	-
3. Kuşan imperiyası	-	-	-
4. Avropa Hun imperiyası	-	-	-
5. Cənub-Qərbi Hun dövləti	-	-	-
6. Ağ Hun (Eftallılar) dövləti	-	-	-
7. Juan-Juan xaqanlığı	-	-	-
8. Hun imperiyası və sonrakı türk dövlətlərində iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Göytürk xaqanlığı	-	-	-
2. Avar xaqanlığı	-	-	-
3. Xəzər xaqanlığı	-	-	-
4. Türkeş xaqanlığı	-	-	-
5. Uyğur xaqanlığı	-	-	-
6. Koco Uyğur dövləti	-	-	-
7. Qırğız xaqanlığı	-	-	-
8. Kimak və Qıpcaq dövlətləri	-	-	-
9. Qədim türk xaqanlıqları dövründə sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Mərkəzi Asiyada ərəb hakimiyyəti	A	-	-
2. Qarluq yabquluğu	-	-	-
3. Oğuz yabquluğu	-	-	-
4. Qaraxanlı xaqanlığı	B	-	-
5. Sacilər dövləti	-	-	-
6. Volqa Bulqar dövləti	-	-	-
7. Qəznəvilər dövləti	C	-	-
8. Böyük Səlcuqlu dövləti	D	-	-
9. Eldənizlər dövləti	-	-	-
10. Xarəzmşahlar dövləti	E	-	-
11. İlk türk-müsəlman dövlətlərində sosial iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1. Monqol imperiyası	F	-	-
2. Qızıl Ordu dövləti	G	-	-
3. Çağatay xanlığı	G	-	-

4. Moğolistan (Şərqi Cağatay) xanlığı	G	-	-
5. Elxanilər (Hülakülər) dövləti	G	-	-
6. Xubilay xanlığı	G (f=5)	-	-
7. Türk-Monqol dövlətlərində sosial, iqtisadi və mədəni həyat	-	-	-
1.Hindistan Türk-Məmluk sülalələri	-	-	-
2. Misir Türk-Məmluk dövləti	-	-	-
3. Osmanlı imperiyası	-	-	-
4. Teymurilər dövləti	H	-	-
5. Qaraqoyunlu dövləti	-	-	-
6. Ağqoyunlu dövləti	-	-	-
Toplam: 52 %: 100	12 23	9 100	8 %89

Not: f = konu sayısı

Tablo 3'e baxıldıqda, Azərbaycan Cumhuriyeti'de və digər Türk Devletləri üçün seçməli dərslər olaraq hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' dərslər kitabında yer alan konular altı ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabının III. Cildində yer alan konularla qarşılaşdırılması görünməkdədir. Tablo 3'ün sol sütununda yer alan konulara baxıldıqda; Azərbaycan Cumhuriyeti'de və digər Türk Devletləri üçün seçməli dərslər kitabı olaraq hazırlanmış, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi'de genel toplamda 52 konu yer aldığı görünməkdədir (f=52, %100). Ayrıca Tablo 3'ün sağ sütununda 6 Ciltlik 'Ortak Türk Tarihi' kitabının III. Cilt konuları yer almış, genel toplamda konu sayısı 9'dur (f=9, %100). 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' dərslər kitabı konuları II. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabıyla qarşılaşdırılmış; benzerlik oranının %89 olduğu görünməkdədir. 52 konudan oluşan 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' dərslər konularının 12'i (%23.) III. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabıyla benzerdir, bu da 9 konudan oluşan III. Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitab konularının %89'u (f=8) təşkil etməkdədir.

III.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan 'Cengiz Han'dan Sonra Moğollar: Dört Ulus'un Tarihi' konusu 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' dərslər kitabında 5 ayrı konu şəklində yer almaktadır (G1=G2=G3=G4=G5 ∈ G). Ayrıca, III.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan 'Kazakistan'da Türklerin Tarihi' konusu 8. Sınıf Ortak Türk Tarihi dərslər kitabında yer almamaktadır. III.Cilt 'Ortak Türk Tarihi' kitabında yer alan konular, 8. Sınıf 'Ortak Türk Tarihi' dərslər kitabında yer alan konular bəbində qarşılaşdırılmış, konuların benzerlik oranı %89(f=8) iken, fərqlilik oranı %11(f=1) olmaqta, ciddi bir fərqlilik göstərməməkdədir.

1-ci hissənin sonu.

Elçin Süleymanov, Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı ,Tarih Eğitimi Bilim Dalı E-posta: suleymanov.elcin@mail.ru
Kongre bildirisinden uretilmistir.

RƏYÇİ: Prof.Dr. Bahri Ata, Türkiyə Respublikası Gazi Universitetinin professoru.